

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Eurydice
Slovenija

Pomembni podatki o vzgoji in varstvu predšolskih otrok v Evropi 2014

dr. **Maša Vidmar**, Pedagoški inštitut
Nada Požar Matijašič, Urad za razvoj izobraževanja, MIZŠ

CEPS seminar šolskega polja
Ljubljana, november 2014

Eurydice

► Omrežje za izmenjavo informacij o izobraževanju:

40 nacionalnih enot

36 držav

centralna enota v Bruslju

Izhodišča študije

- ▶ Pozitivni učinki kakovostne predšolske vzgoje in varstva (PVV) na posameznika, družino in družbo
- ▶ Cilj EU: dostopna in kakovostna PVV
- ▶ Cilji do 2010 – deleži otrok vključenih v PVV
 - ▶ Vsaj 33 % mlajših od treh let
 - ▶ Vsaj 95 % starejših od treh let do vstopa v šolo
- ▶ Vpogled, kaj je kakovostna PVV in s kakšnimi izzivi se srečujejo evropske države, kaj so dobre prakse in kakšne bi lahko bile nove rešitve v prihodnosti

Metodologija: zajetje

- ▶ Regulirana PVV za otroke od rojstva do vstopa v osnovno šolo
 - ▶ Institucionalna vzgoja in varstvo (centre-based)
 - ▶ Vzgoja in varstvo na domu (home-based)
 - ▶ Javni, zasebni in prostovoljni sektor
 - ▶ Mlajši (< 3 leta) in starejši (> 3 leta) predšolski otroci
- ▶ 32 evropskih držav (37 izobraževalnih sistemov)

Metodologija: viri

- ▶ Eurydice nacionalne enote (2012/13)
- ▶ Eurostat (2010-2013)
- ▶ Mednarodne raziskave znanja (PISA 2012 in PIRLS 2011)

Prispevek Eurydice Slovenija

- ▶ Usklajevanje terminologije in definicij pri pripravi vprašalnika
- ▶ Viri:
 - ▶ Zakonodaja
 - ▶ Sektor za vrtce MIZŠ
 - ▶ Inšpektorat RS za šolstvo in šport
 - ▶ Zdravstveni inšpektorat RS
 - ▶ Zavod RS za šolstvo
 - ▶ Statistični urad RS
 - ▶ Pedagoška fakulteta Ljubljana
 - ▶ Inštitut za ekonomska raziskovanja
 - ▶ **Vprašalnik za varuhe predšolskih otrok**
- ▶ Preverjanje

Vsebina

- ▶ Kontekst
- ▶ Organiziranost
- ▶ Vključenost
- ▶ Financiranje
- ▶ Strokovni delavci
- ▶ Pedagoški proces
- ▶ Ukrepi za prikrajšane otroke

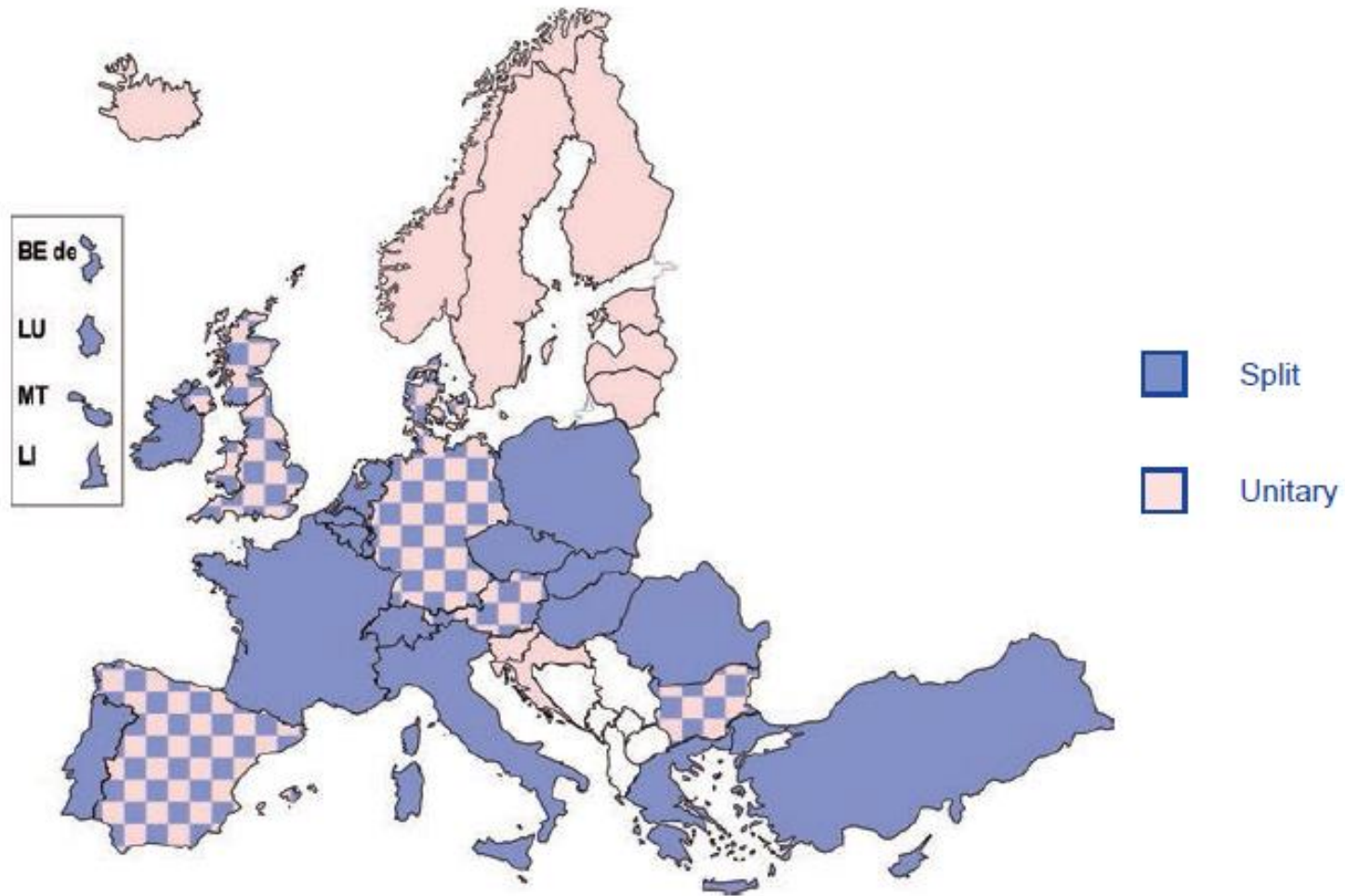
KONTEKST

Populacija predšolskih otrok 2012-2030

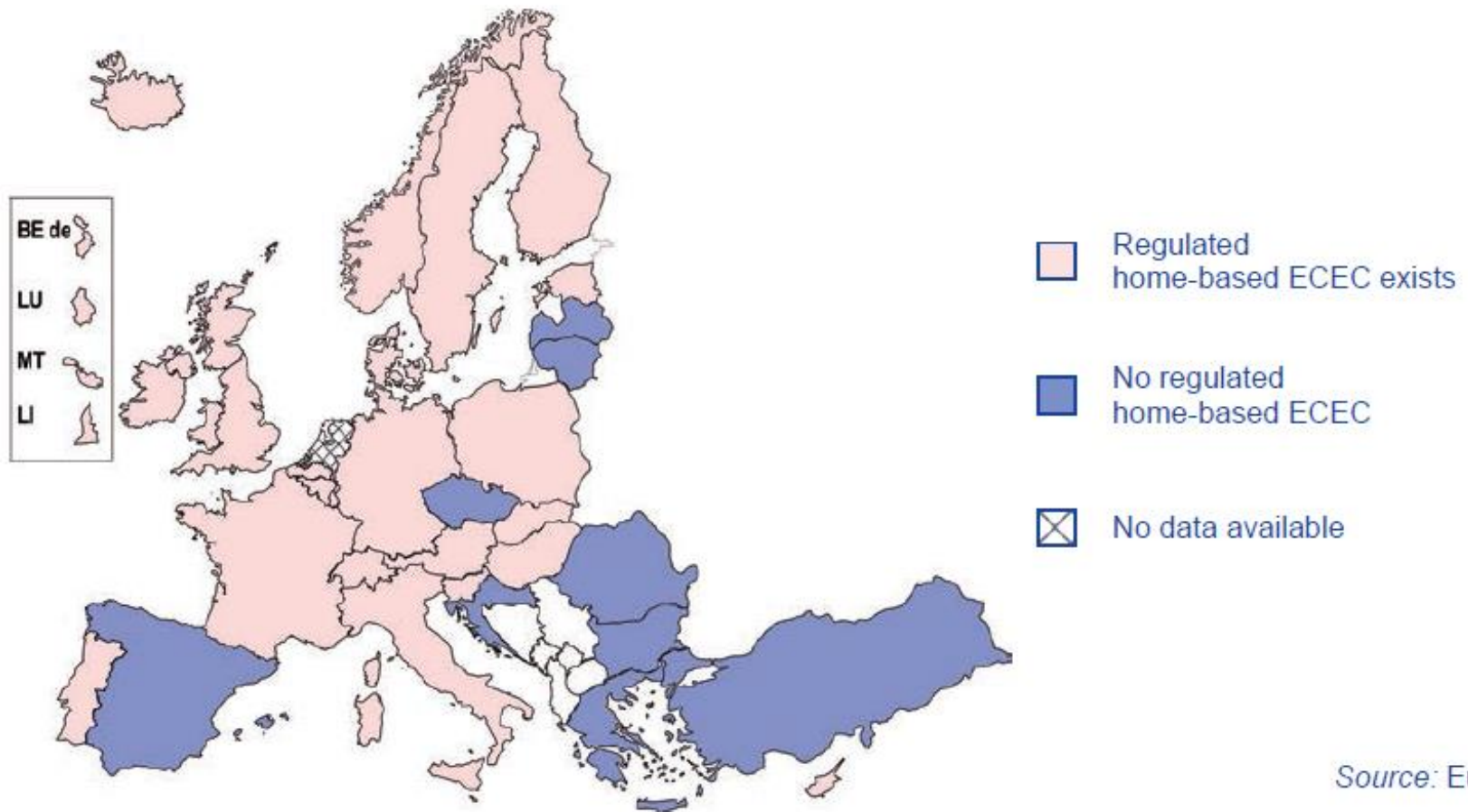
- ▶ EU: - 7,6 % (2,5 mio)
- ▶ Slovenija: - 18,4 %
- ▶ Zmogljivost PVV v EU bo še vedno manjša od povpraševanja, posebej za mlajše

ORGANIZIRANOST

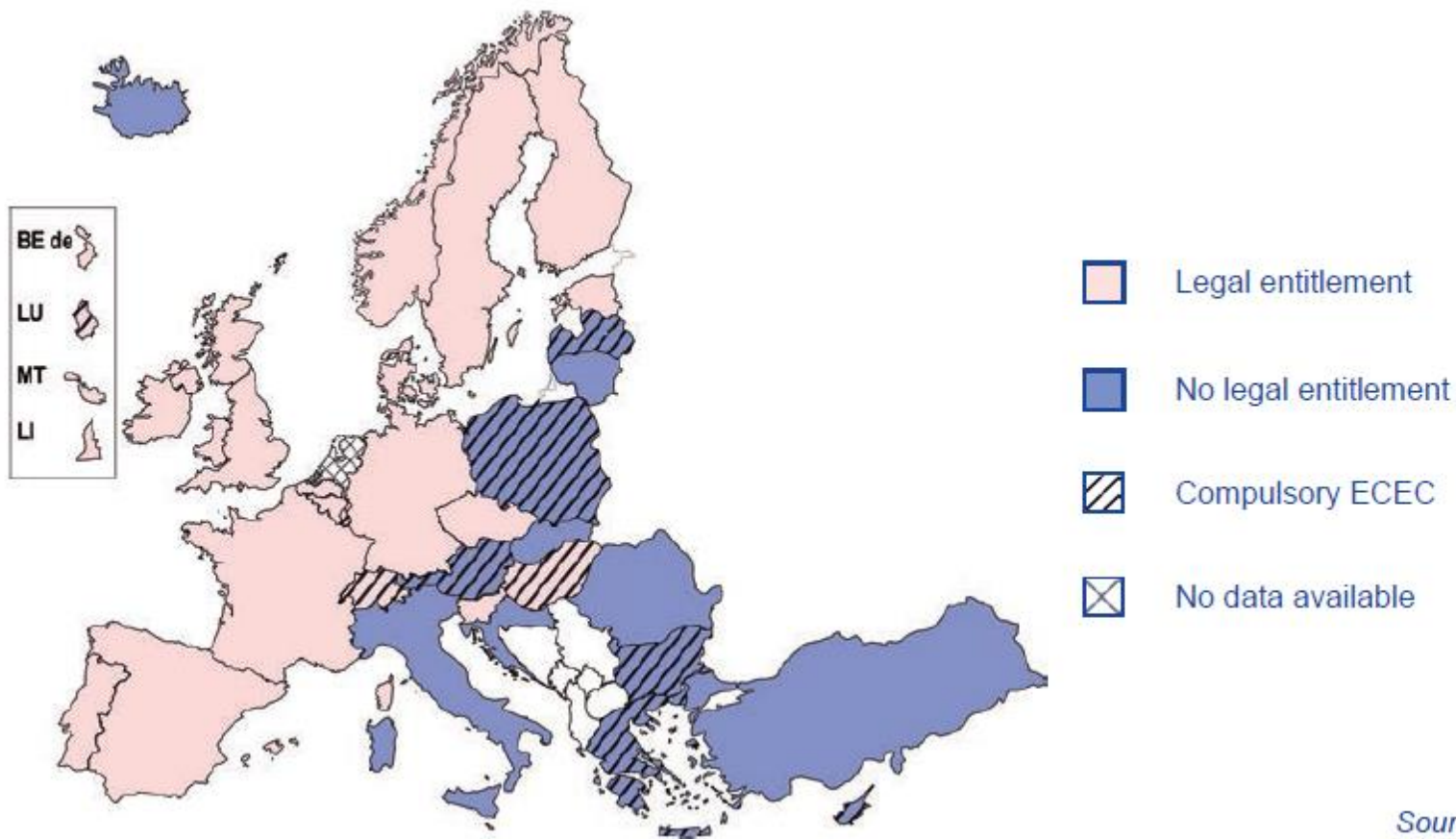
Organiziranost institucionalne PPV predšolskih otrok

Regulirana vzgoja in varstvo predšolskih otrok na domu

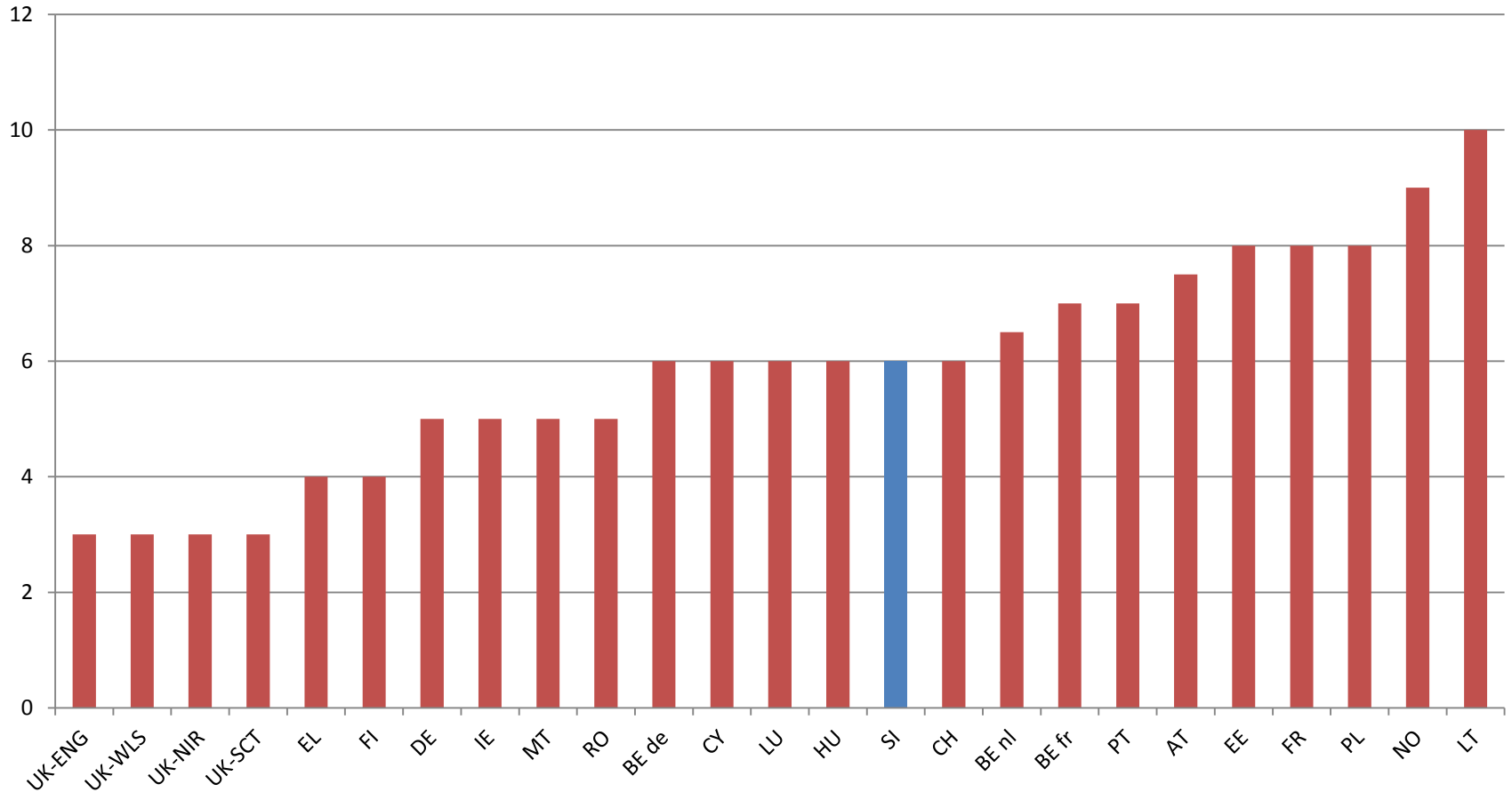
Zakonska pravica oziroma obvezna predšolska vzgoja in varstvo

Source: Eurydice.

Maksimalno število otrok na strokovnega delavca

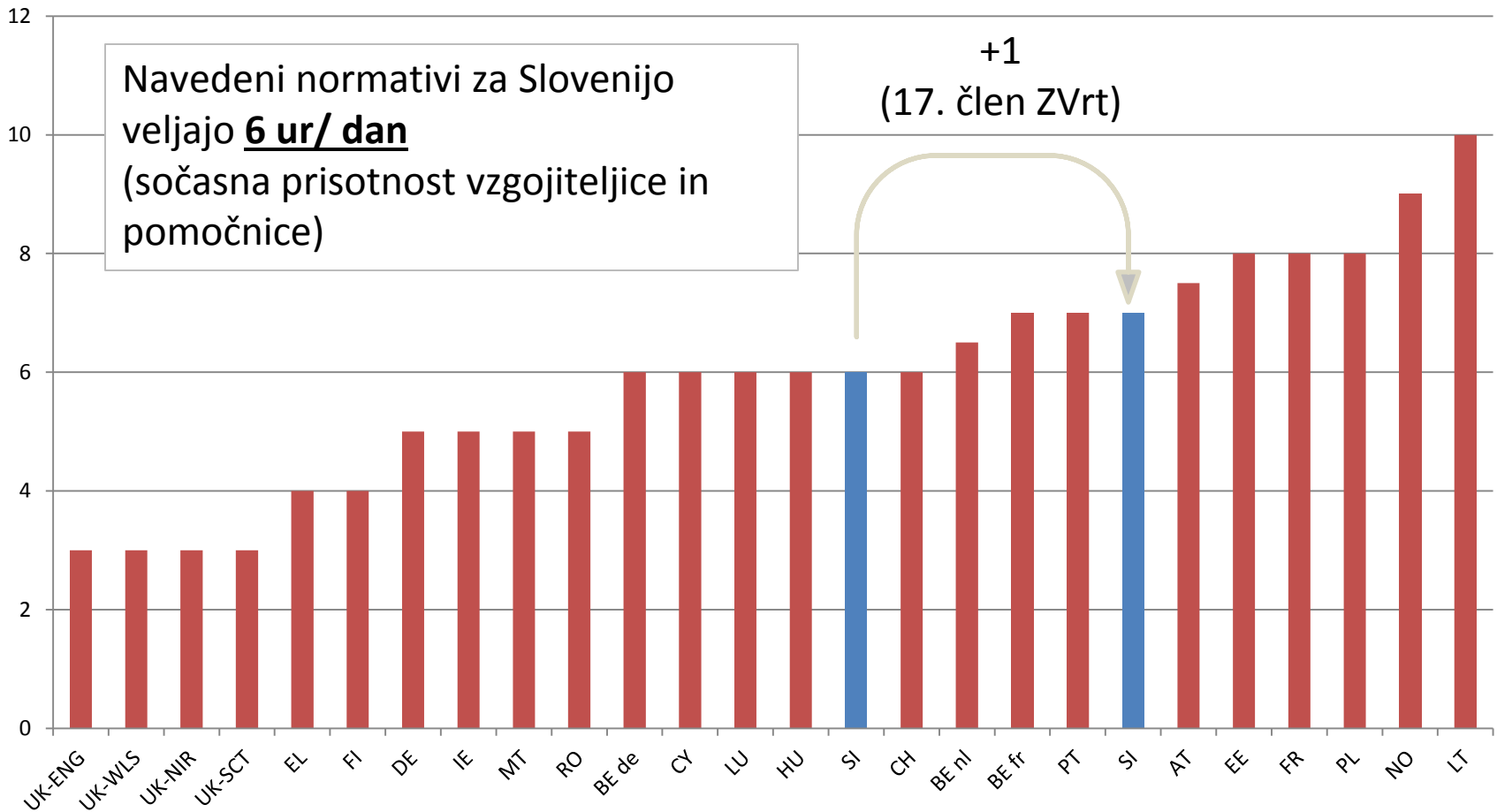
1-letniki

1/3 držav ne določa

Maksimalno število otrok na strokovnega delavca

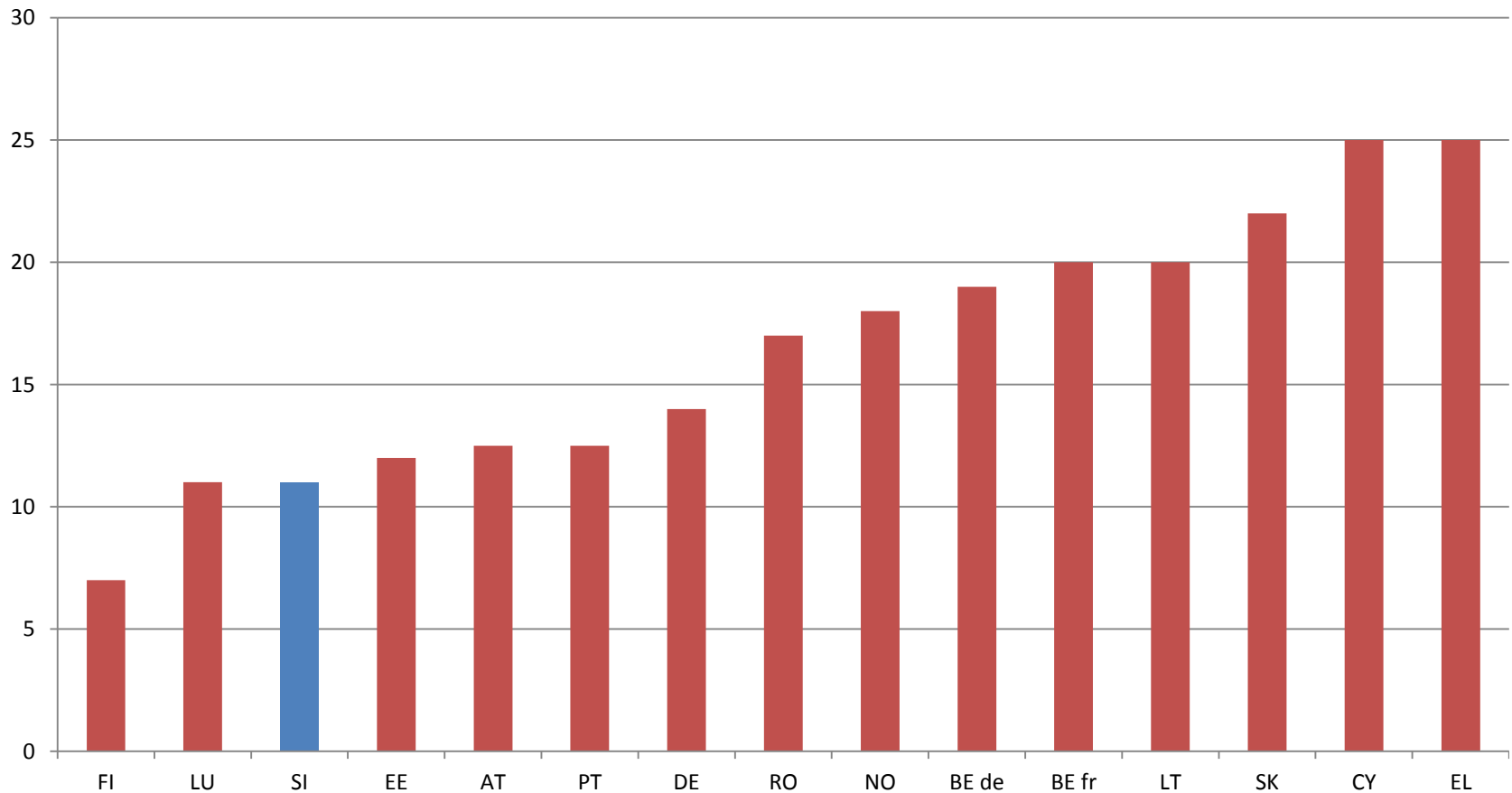
1-letniki

1/3 držav ne določa

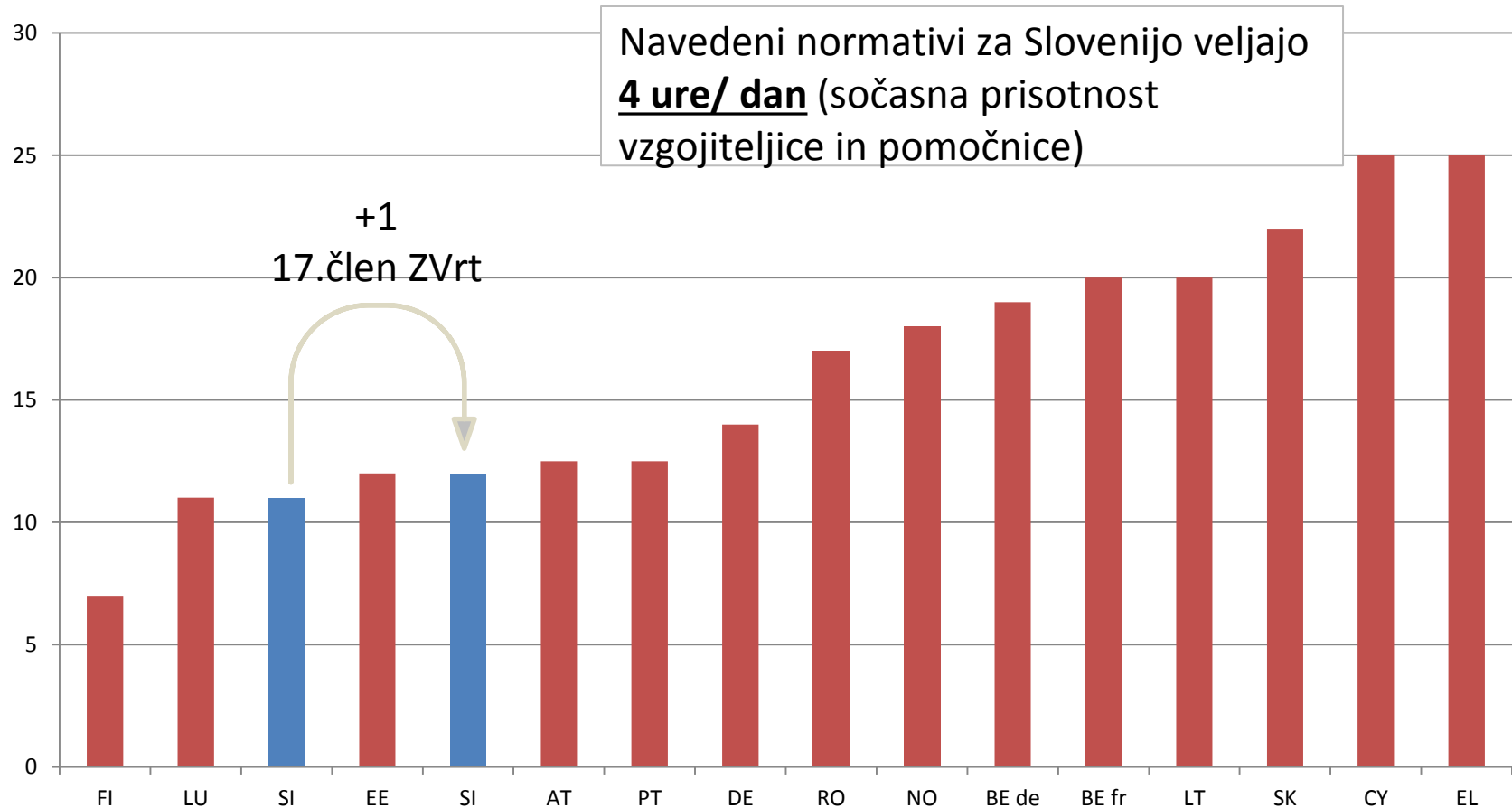
Maksimalno število otrok na strokovnega delavca

5-letniki

Maksimalno število otrok na strokovnega delavca

5-letniki

Maksimalno število otrok na strokovnega delavca: izbrane države

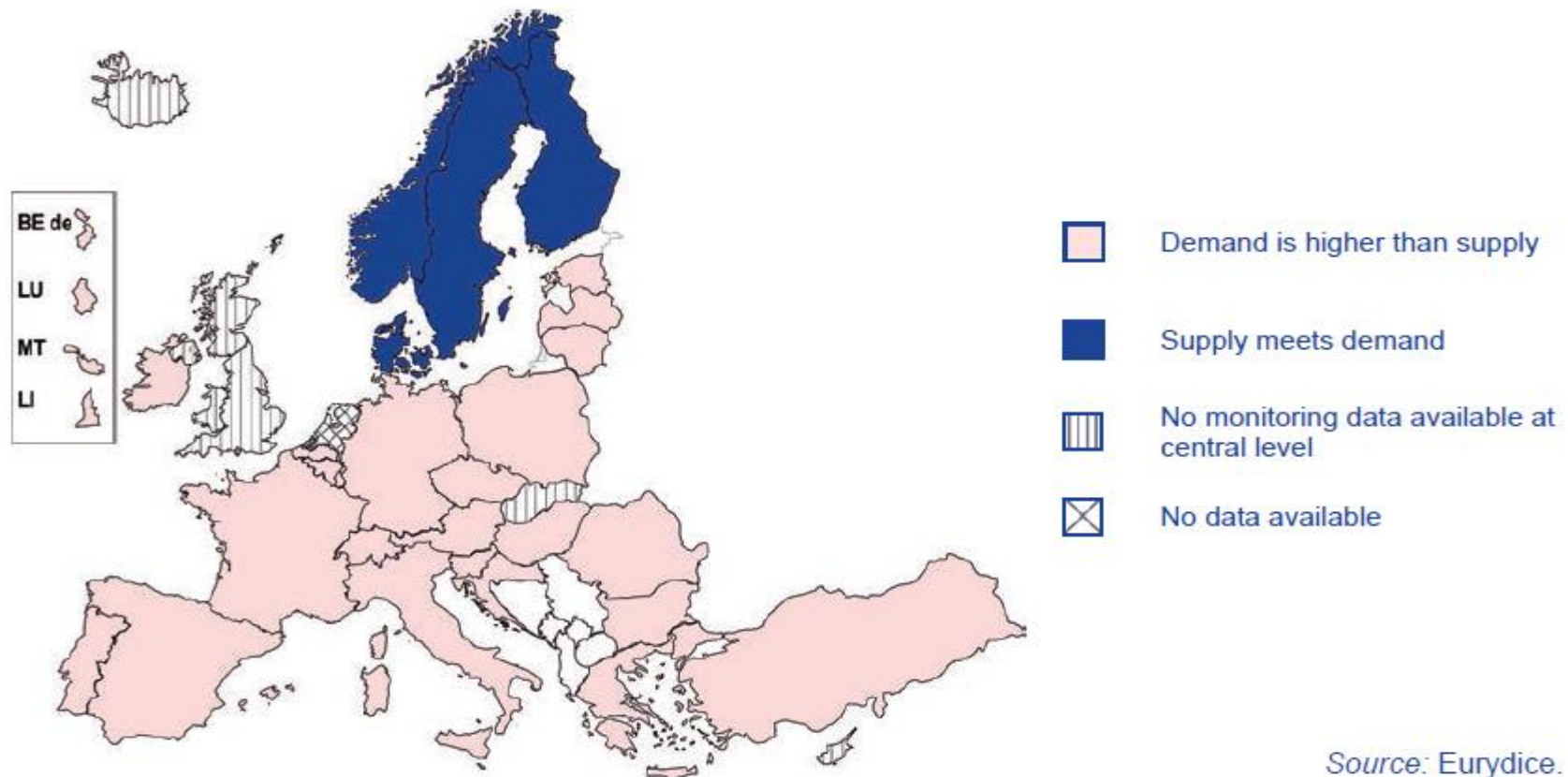
	Št. otrok/strokov.delavca						Št. otrok v skupini					
	Starost otrok						Starost otrok					
	< 1	1	2	3	4	5	< 1	1	2	3	4	5
SI	6	6	6	8,5	11	11	12	12	12	17	22	22
EE	nr	8	8	8	12	12	5	16	16	16	24	24
NO*	9	9	9	18	18	18	nr	nr	nr	nr	nr	nr
FI	4	4	4	7	7	7	nr	nr	nr	nr	nr	nr
SE	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr
DK	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr	nr

* Pomočniki niso vključeni. Dejansko povprečno razmerje med vzgojitelji in pomočniki ter otroki je 1:4,9.

Zdravstveni in varnostni predpisi

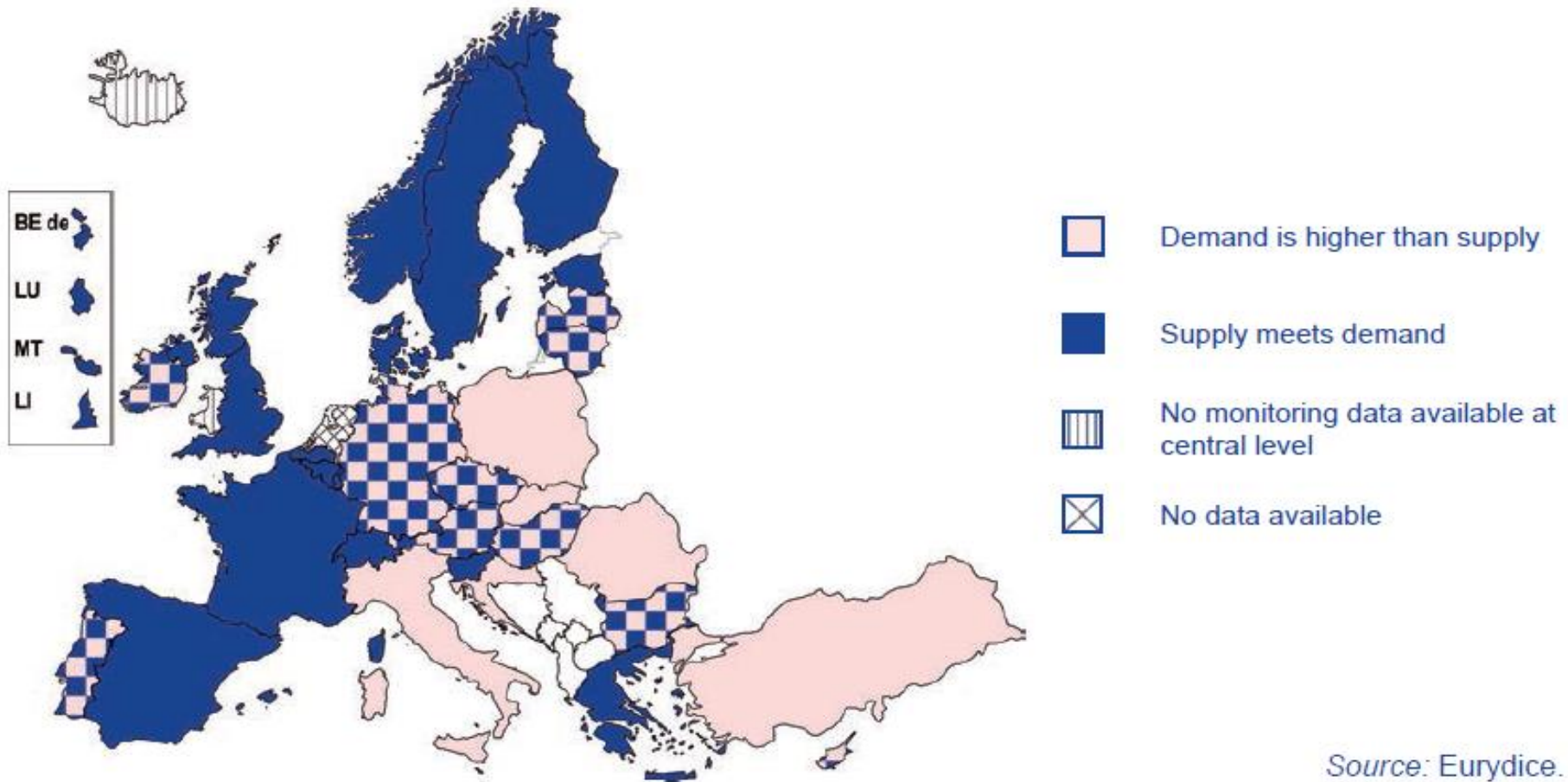
- ▶ **Močno regulirani**
 - ▶ Velikost in ureditev notranjih prostorov
 - ▶ Velikost in ureditev zunanjih prostorov
 - ▶ Oprema notranjih in zunanjih prostorov
 - ▶ Kuhinja
 - ▶ Sanitarni prostori
 - ▶ Ustreznost zaposlenih (nekaznovanost, psihično in telesno zdravje)
- ▶ **Slovenija: regulirani dodatni specifični vidiki**

Povpraševanje in zmogljivost v javno subvencioniranih institucijah za vzgojo in varstvo predšolskih otrok, mlajši

Source: Eurydice.

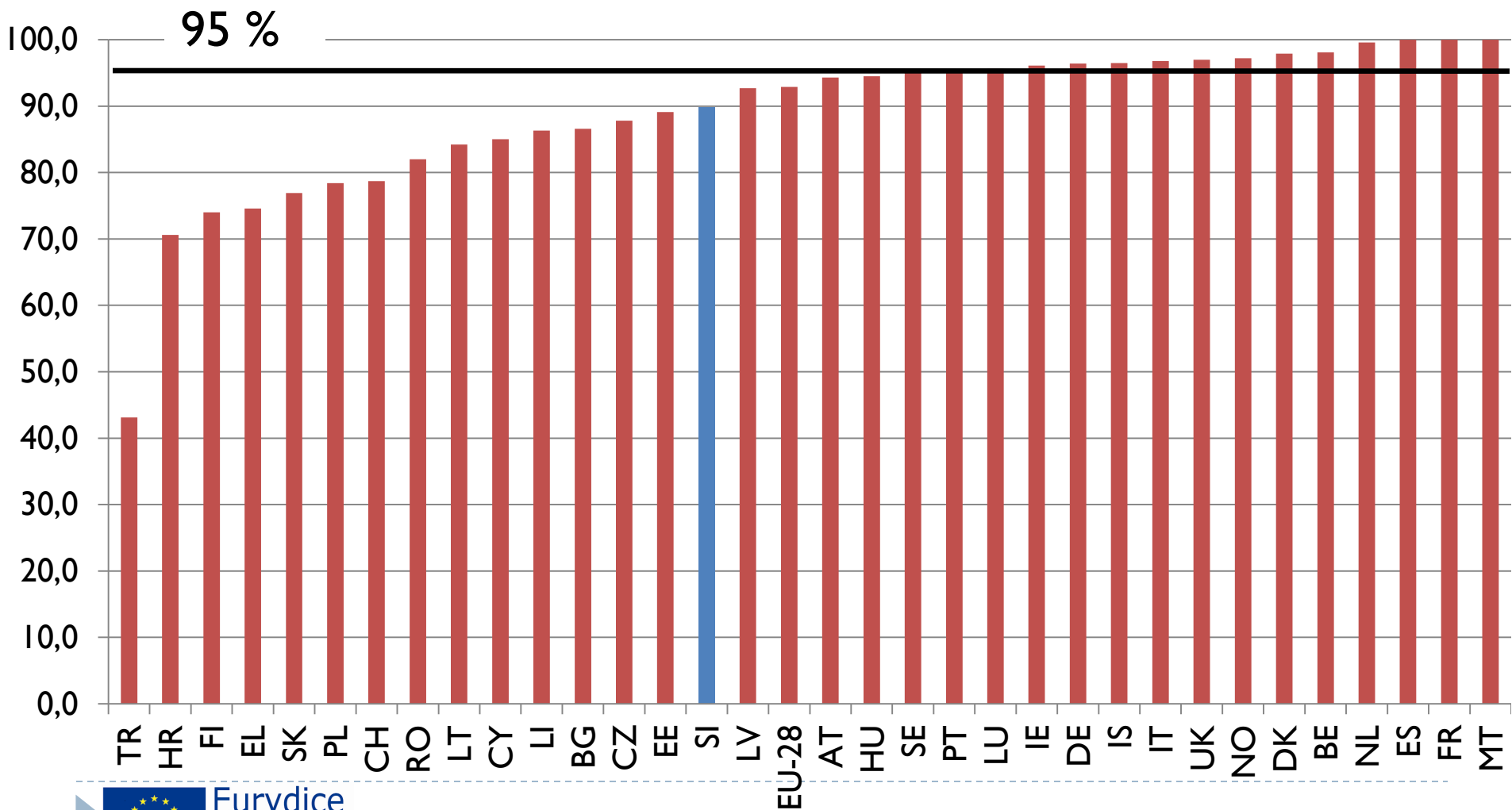
Povpraševanje in zmogljivost v javno subvencioniranih institucijah za vzgojo in varstvo predšolskih otrok, starejši

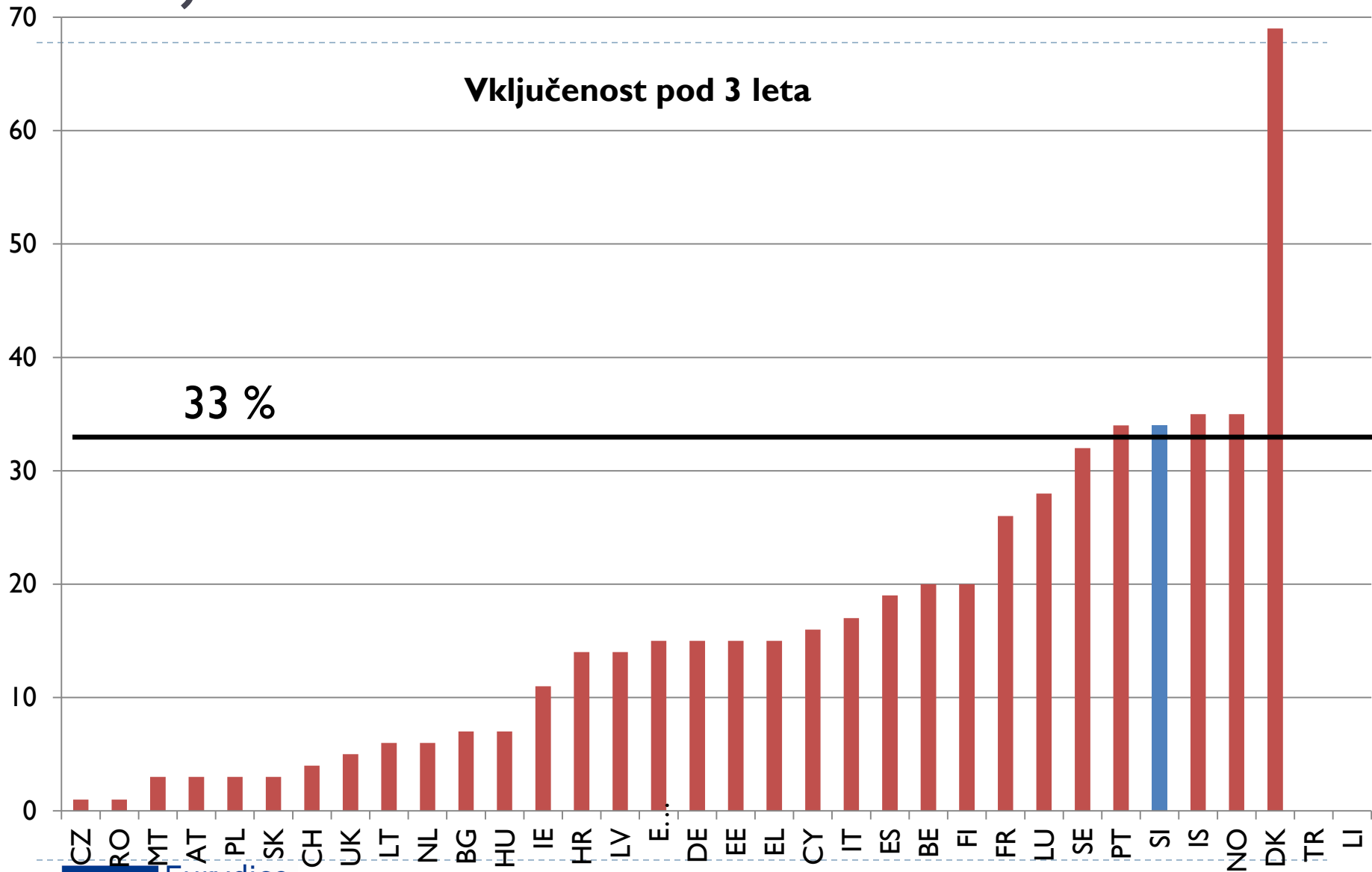
VKLJUČENOST

Delež vključenih otrok v PVV, od 4 let do vstopa v šolo

vključenost 4+

Delež vključenih otrok v PVV, < 3 leta, > 30 ur tedensko

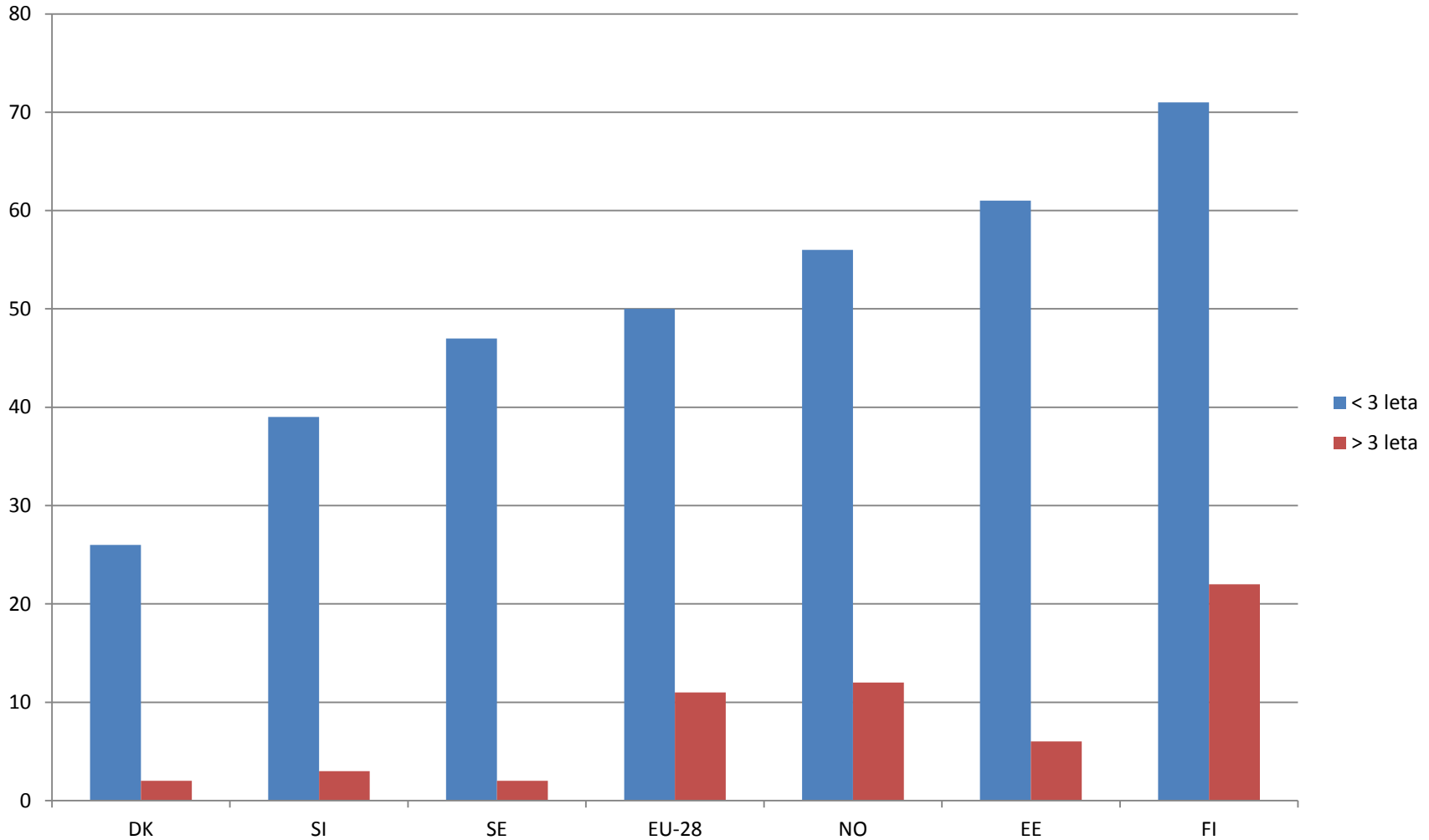

33 %

Povprečno število ur v PVV na teden

- ▶ EU povprečje za mlajše: 26 ur
- ▶ EU povprečje za starejše: 29 ur
- ▶ Slovenija mlajši: 36 ur
- ▶ Slovenija starejši: 35 ur

Delež otrok v varstvu izključno pri starših, izbrane države

Vključenost otrok v PPV in dosežki

- ▶ PISA 2012: EU-28 35 točk razlike
- ▶ PIRLS 2011: EU-28 25 točk razlike
- ▶ EU: vključenost v PVV ima večji učinek na dosežke otrok iz prikrajšanih okolij
- ▶ Delež vključenih otrok iz prikrajšanih okolij je nižji

FINANCIRANJE

Financiranje: javna in zasebna institucionalna PVV

- ▶ Večina evropskih držav ima javno in zasebno financiranje
- ▶ PVV starejših je bolj pogosto financirana iz javnih sredstev kot PVV mlajših
- ▶ Irska je edina država, ki nima PVV financirana iz javnih sredstev

Prispevki staršev, mlajši

- ▶ Od 0 do 1400 PPS
- ▶ Slovenija: od 0 do 500 PPS, povprečje podobno kot Norveška in Nemčija
- ▶ Najnižji prispevek v Estoniji in Bolgariji in tudi najmanjši razpon
- ▶ Regulirani v skoraj polovici držav
- ▶ V tretjini držav prispevki niso regulirani, imajo tudi velik razpon
- ▶ Določeni glede na prihodke/premoženje

Prispevki staršev, starejši

- ▶ PVV za starejše otroke je v celoti brezplačna v polovici držav, večina držav zagotovi vsaj eno leto brezplačno PVV
- ▶ Države, ki otrokom zagotavljajo zakonsko pravico do mesta v PVV že v najzgodnejšem obdobju, imajo :
 - ▶ Švedska: od treh let dalje 525h/leto (< 3h/dan) brezplačno
 - ▶ Finska: leto pred vstopom v šolo brezplačno
 - ▶ Slovenija, Norveška, Danska, Estonija: /
- ▶ Določeni glede na prihodke/premoženje

STROKOVNI DELAVCI

Različne vrste strokovnih delavcev

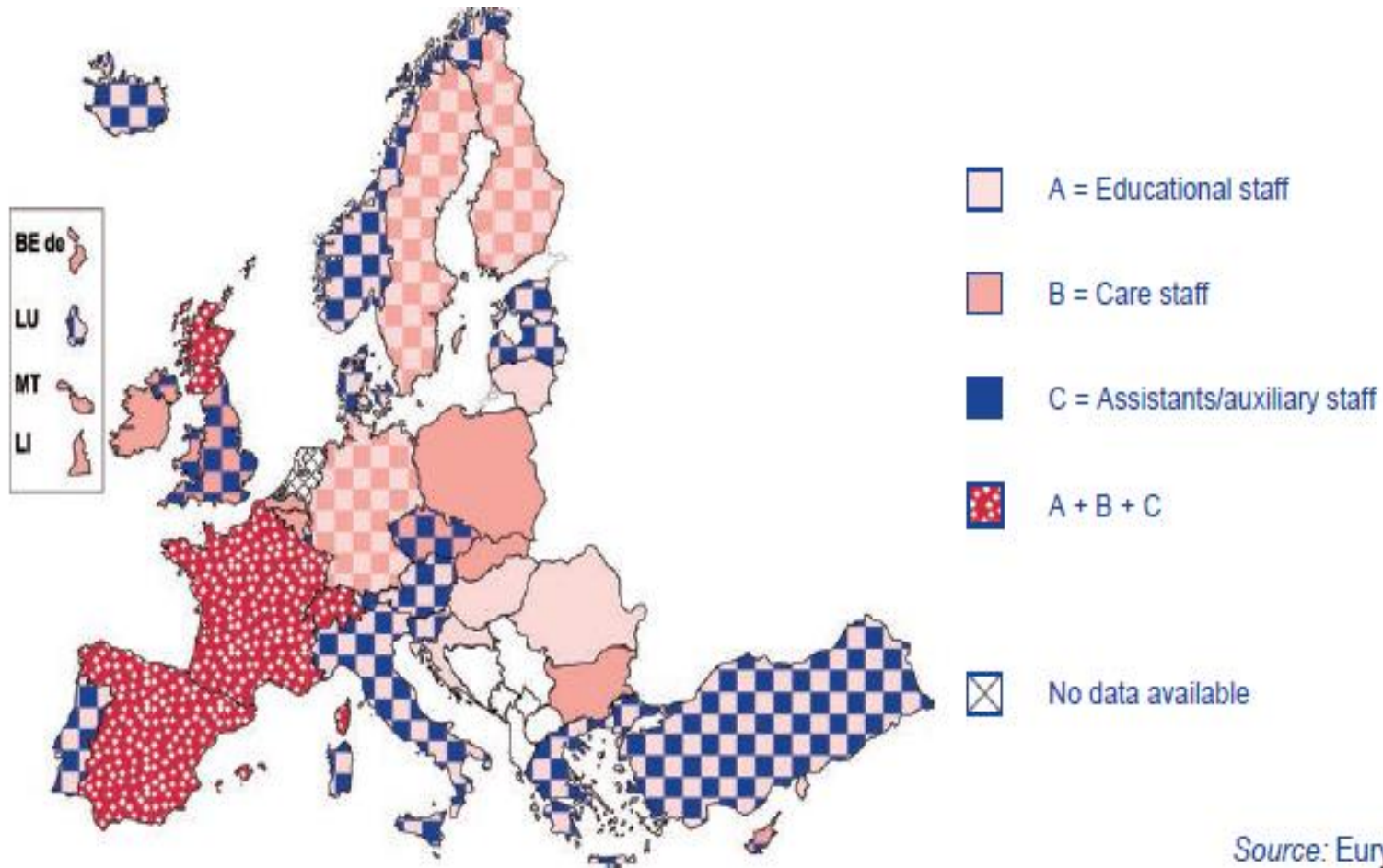
- **Strokovni delavci za vzgojo (vzgojitelji, učitelji, ...):**
 - odgovorni za vzgojo in varstvo otrok, izvajajo dejavnosti v skladu z relevantnimi programi, smernicami ipd.
 - V vseh državah so zaposleni v PVV za starejše in v 2/3 držav tudi v PVV za mlajše

- ▶ **Strokovni delavci za varstvo (varuhi, medicinske sestre, ...):**
 - ▶ odgovorni za varstvo in nudenje podpore otrokom
 - ▶ 1/2 evropskih držav ima zaposlene SD za varstvo v PVV za mlajše, samo 5 držav v PVV za starejše (Nemčija, Madžarska, Finska, Švedska in Združeno kraljestvo)

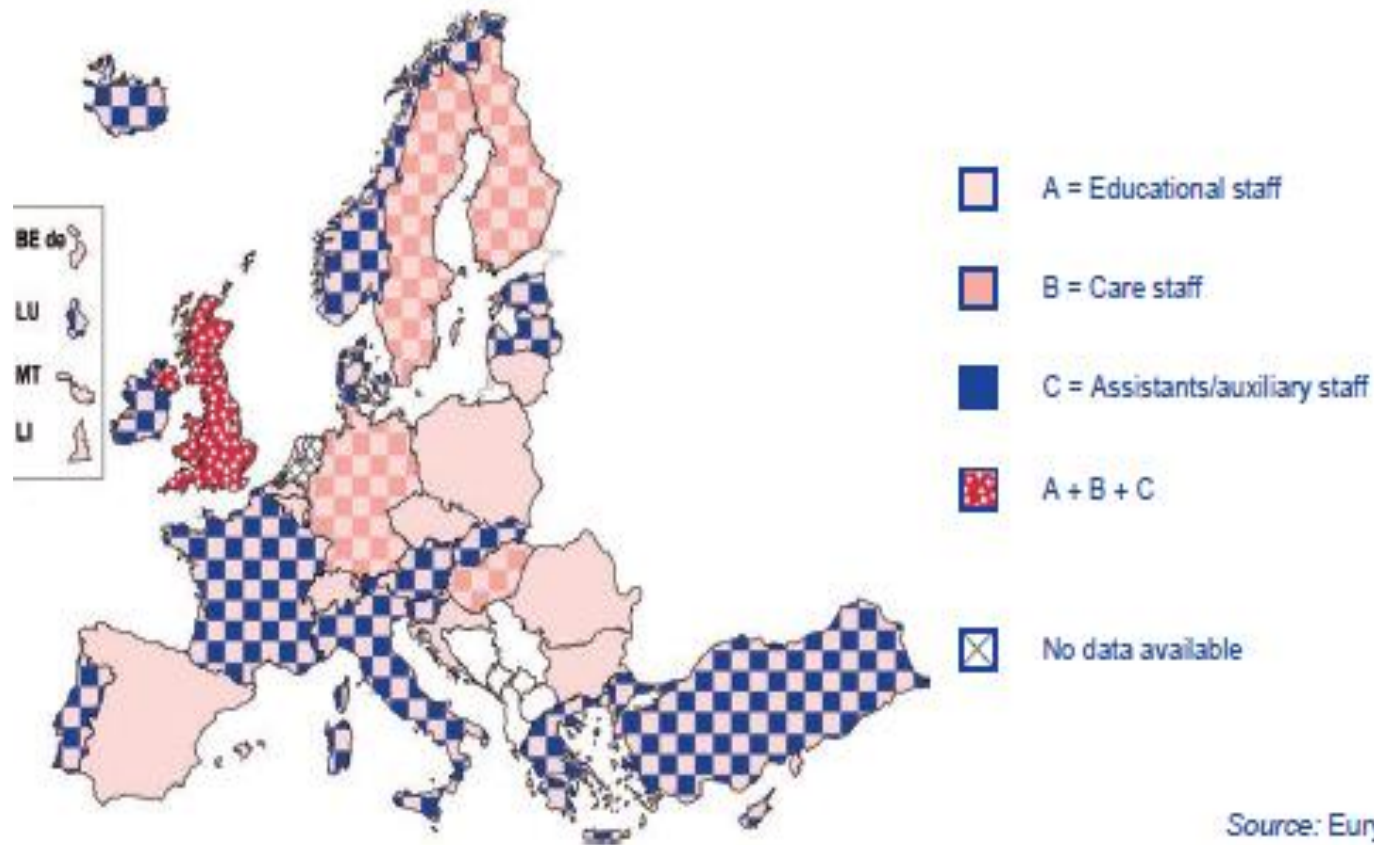
- ▶ **Pomočniki:**
 - ▶ podpirajo delo bodisi SD za vzgojo, bodisi SD za varstvo
 - ▶ Skoraj polovica držav v PVV za mlajše in za starejše zaposluje pomočnike

- **Najpogosteje SD delajo v timu:**
 - ▶ v 2/3 držav najmanj 2 različni kombinaciji SD
 - ▶ v nekaterih državah pa celo vse tri
 - ▶ v 3 državah: Hrvaška, Latvija in Romunija v PVV delajo samo SD za vzgojo

Strokovni delavci v institucionalni PVV, mlajši

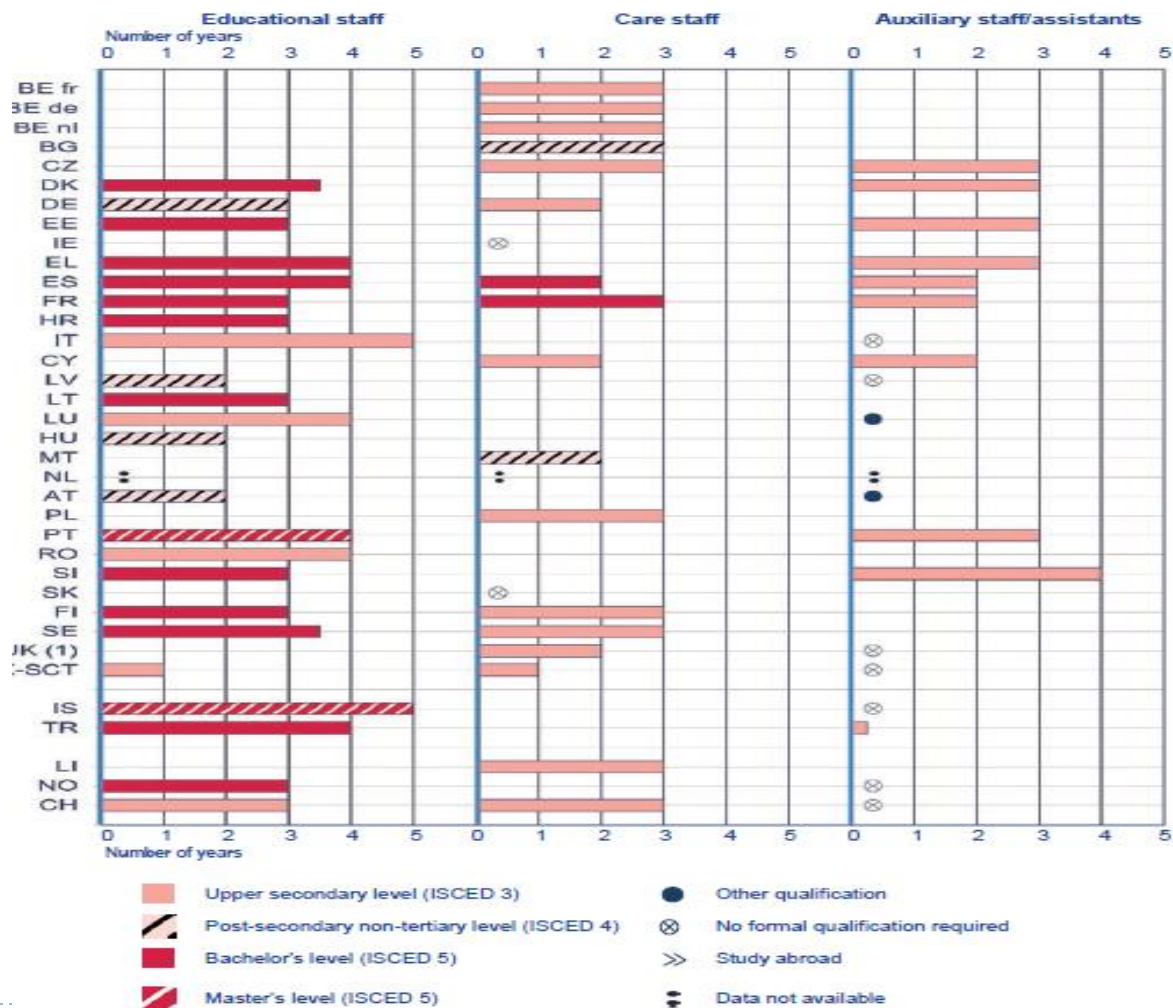

Strokovni delavci v institucionalni PVV, starejši

Source: Eurydice

Minimalno zahtevana stopnja in dolžina izobrazbe za strokovne delavce v PVV, mlajši

Minimalno zahtevana stopnja in dolžina izobrazbe za strokovne delavce v PVV, starejši

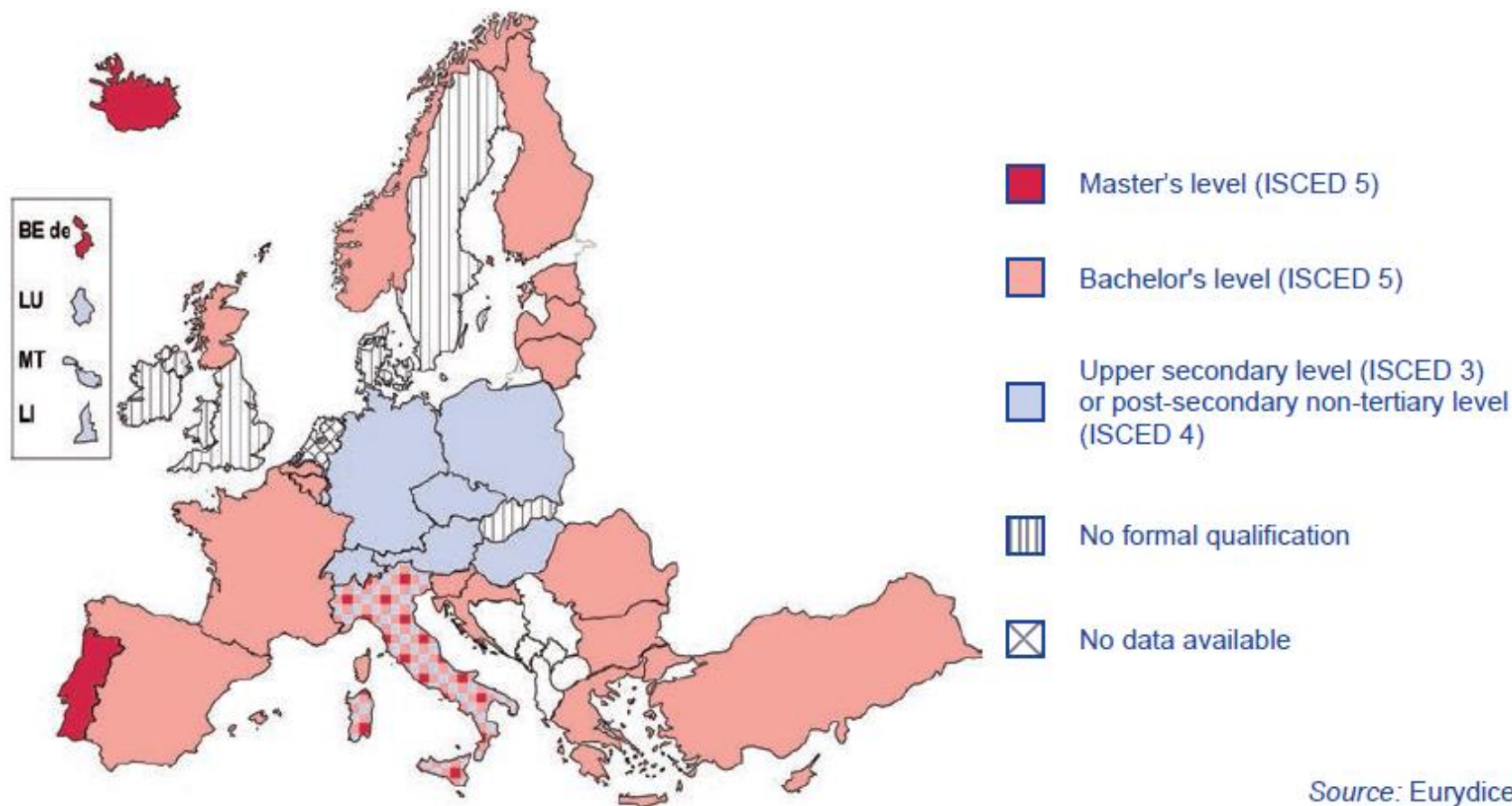
Stalni strokovni razvoj (SSR) strokovnih delavcev v institucionalni PVV

- ▶ SSR bolj pogosto obvezno za strokovne delavce za vzgojo in strokovne delavce za varstvo kot za pomočnike
- ▶ SSR bolj pogosto obvezen za delo s starejšimi, a postaja vse bolj pomembno tudi za delo z mlajšimi
- ▶ Slovenija: obvezen SSR za obe skupini strokovnih delavcev in za obe starostni skupini

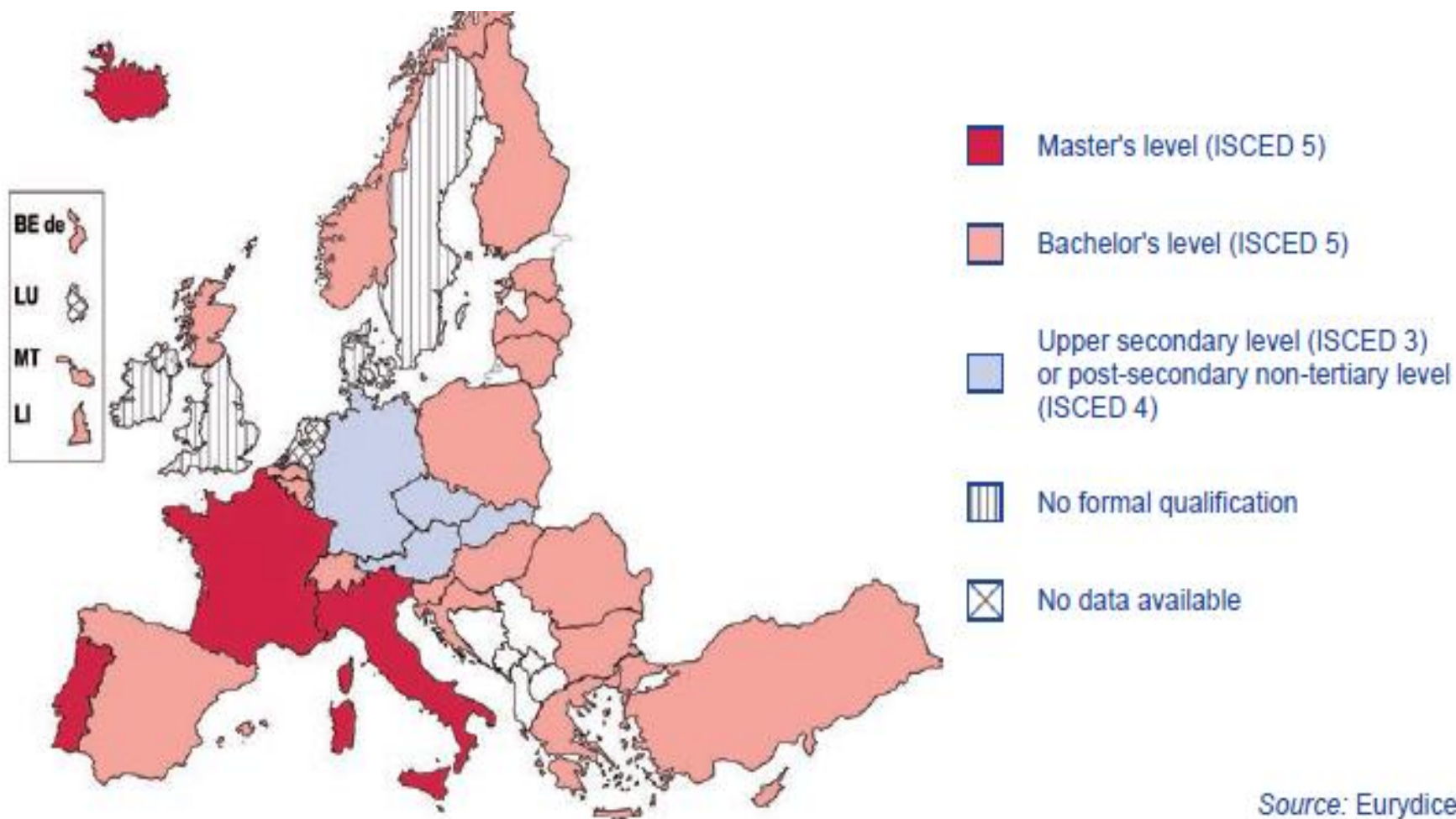
Specializirani strokovni delavci v PVV

- ▶ Večina držav vključuje v PVV druge strokovnjake, ki podpirajo delo strokovnih delavcev
- ▶ Velikokrat je svetovalna služba del institucionalne PVV, pogosteje v institucijah za starejše otroke
- ▶ Drugi strokovni delavci so lahko: logopedi, psihologi, socialni pedagogi, specialni pedagogi, socialni delavci, strokovni delavci za posamezna področja (npr. glasba, umetnost in ročna dela, šport)
- ▶ Švedska, Norveška in Finska: ni določena vrsta specializiranega strokovnega delavca, ampak je poudarek na pravici posameznika do ustrezne pomoči

Minimalno zahtevana stopnja izobrazbe za ravnatelje v institucionalni PVV, mlajši

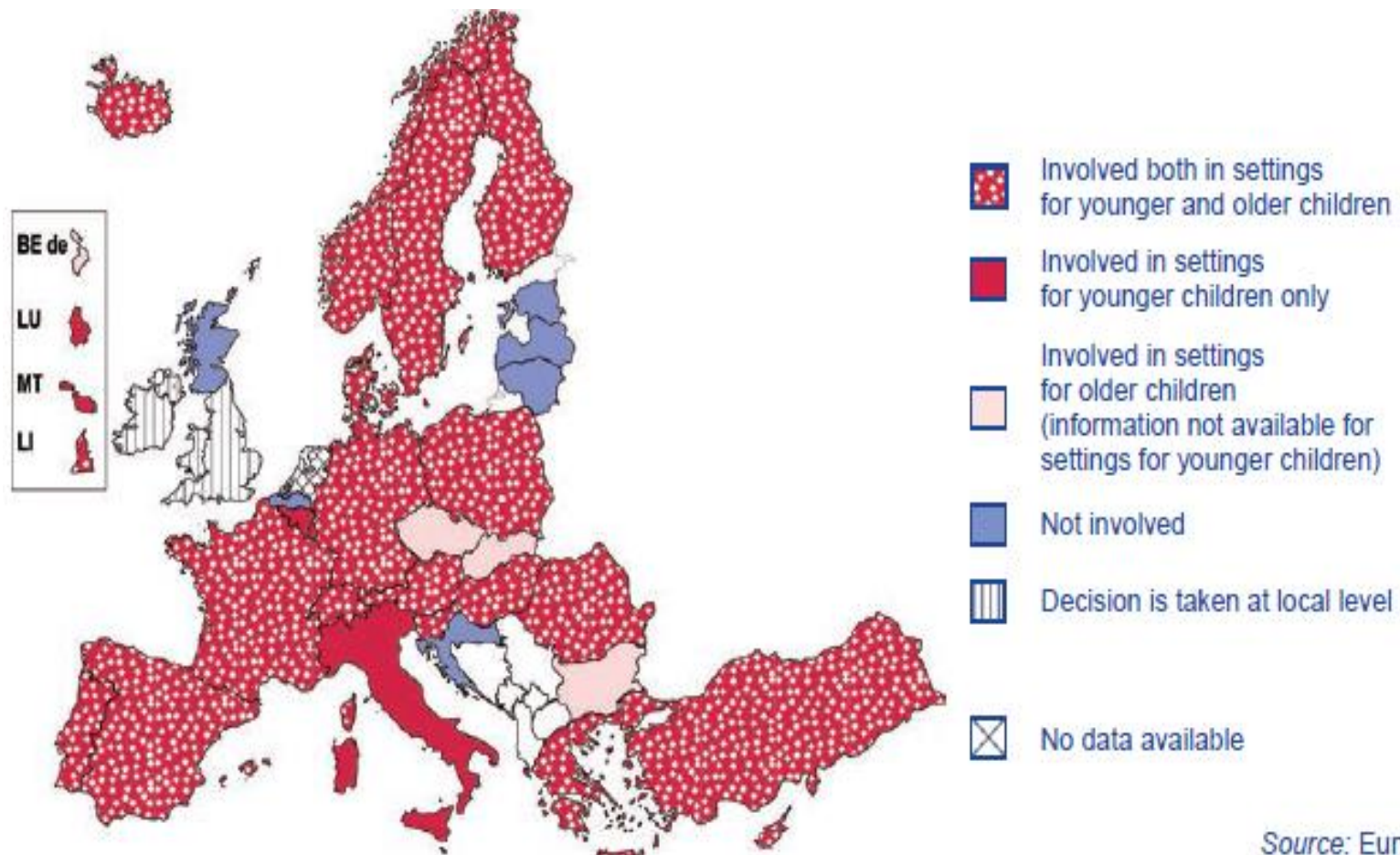
Minimalno zahtevana stopnja izobrazbe za ravnatelje v institucionalni PVV, starejši

Dodatne zahteve za mesto ravnatelja v institucionalni PVV

- ▶ **Zahtevane delovne izkušnje v PVV**
 - ▶ Dve tretjini držav zahteva, tretjina ne
 - ▶ Dolžina zahtevanih izkušenj: od 2 do 10 let, običajno 5 let
 - ▶ Znotraj države se zahtevano število let delovnih izkušenj poveča, ko gre za ravnatelje v institucijah za starejše
- ▶ **Dodatno usposabljanje za ravnateljevanje**
 - ▶ Približno dve tretjini držav ne zahteva tega pogoja, ko gre za ravnatelje v institucijah za mlajše
 - ▶ Skoraj polovica držav zahteva ta pogoj, ko gre za ravnatelje v institucijah za starejše
 - ▶ Dolžina dodatnega usposabljanja se razlikuje (ure, meseci, kreditne točke, učne ure)
- ▶ **Finska, Norveška, Švedska, Danska: niso določeni formalni pogoji, pač pa so opredeljena znanja, izkušnje in kompetentnosti**

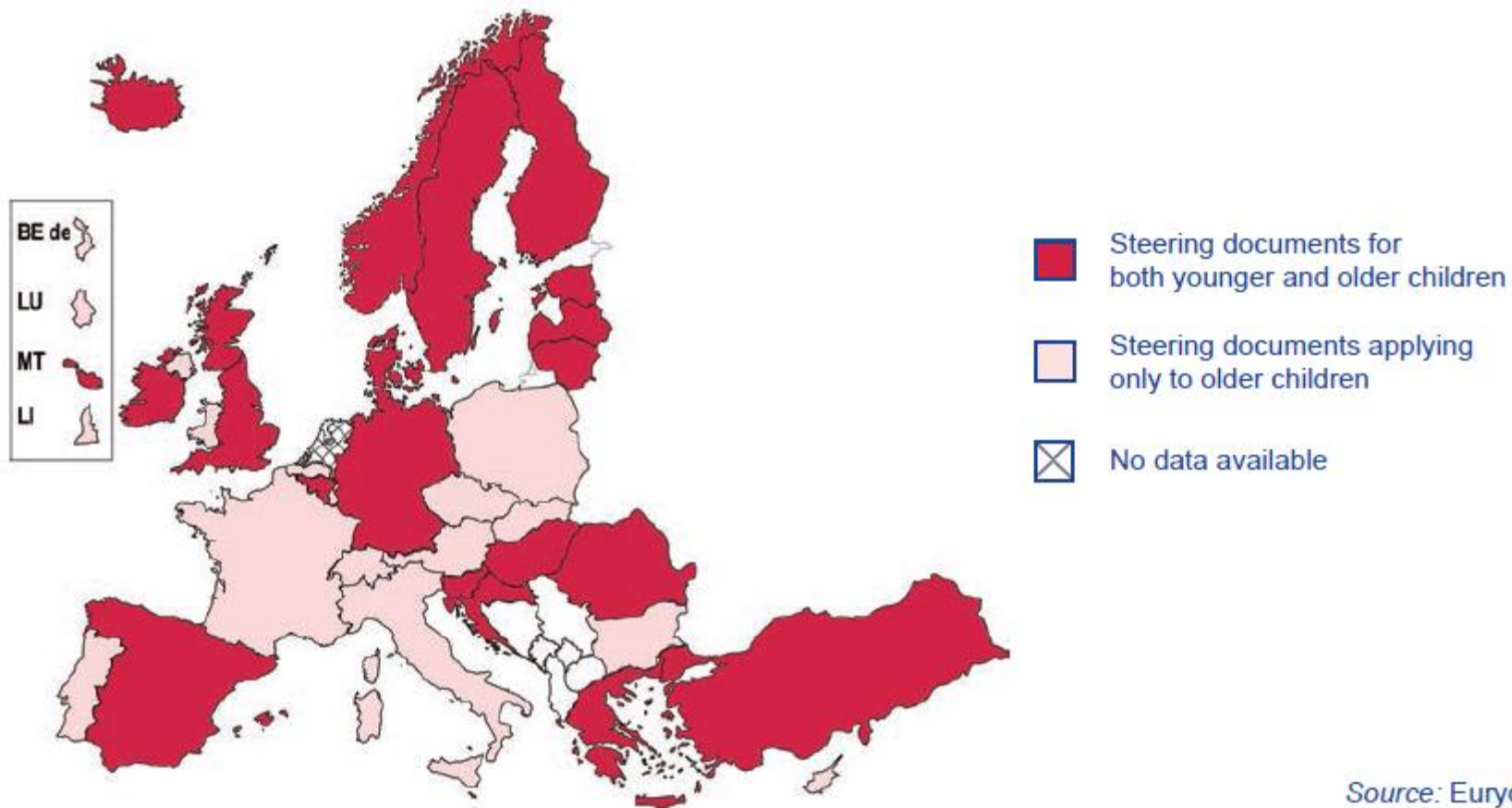
Vključenost ravnateljev v pedagoški proces

Source: Eurydice.

PEDAGOŠKI PROCES

Pedagoške smernice za institucionalno PVV, sprejete na centralni ravni

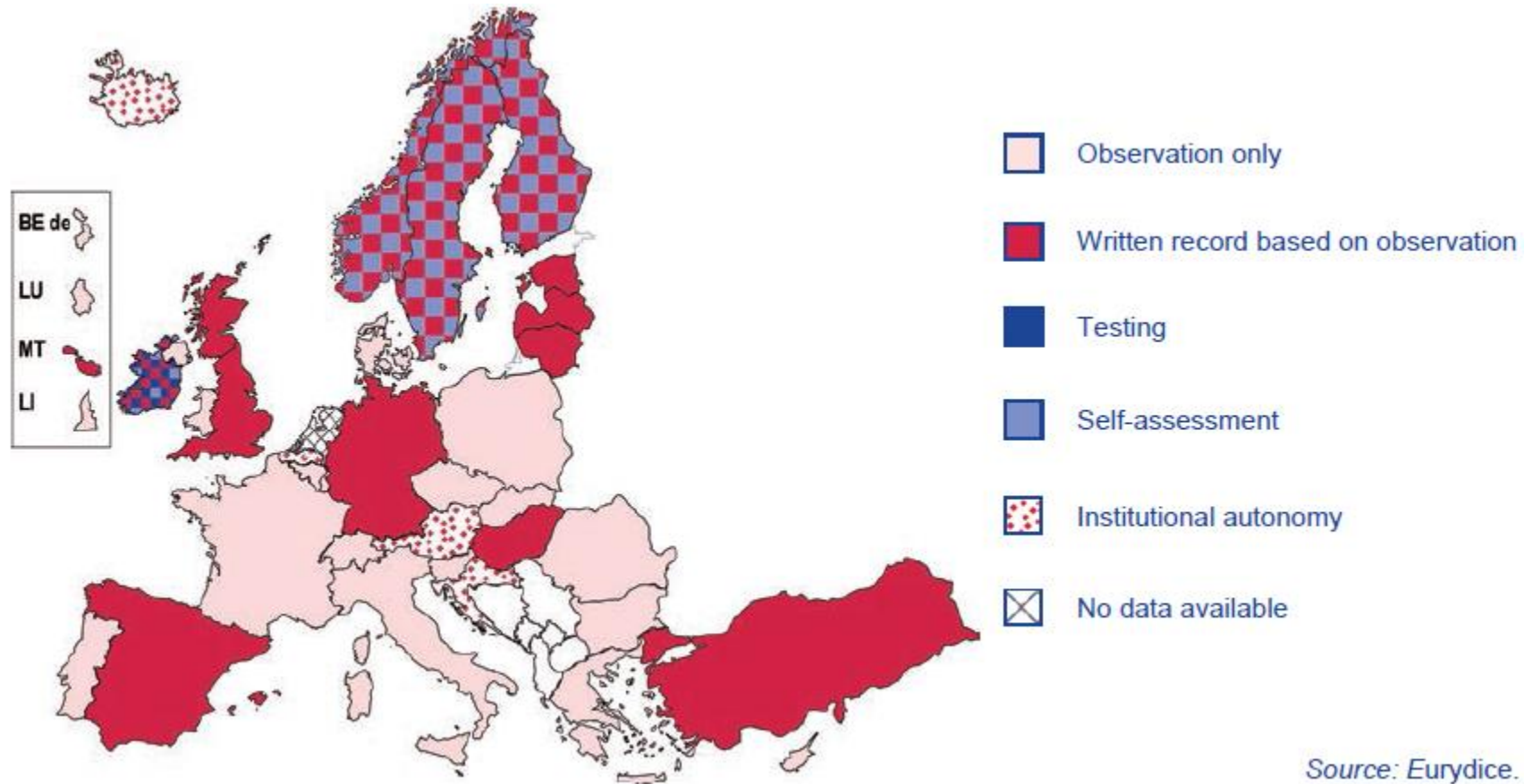
Vsebine, vključene v pedagoške smernice

- ▶ Več vsebin za starejše
- ▶ Vsebine:
 - ▶ Osebni, čustveni in socialni razvoj
 - ▶ Jezikovni razvoj in komunikacijske spretnosti
 - ▶ Telesni razvoj in zdravstvena vzgoja
 - ▶ Bralna pismenost
 - ▶ Numerično in logično sklepanje
 - ▶ Razumevanje sveta
 - ▶ Umetniško izražanje in razvoj ustvarjalnosti
 - ▶ Drugi in/ali tuji jezik
 - ▶ Prilagajanje na šolo

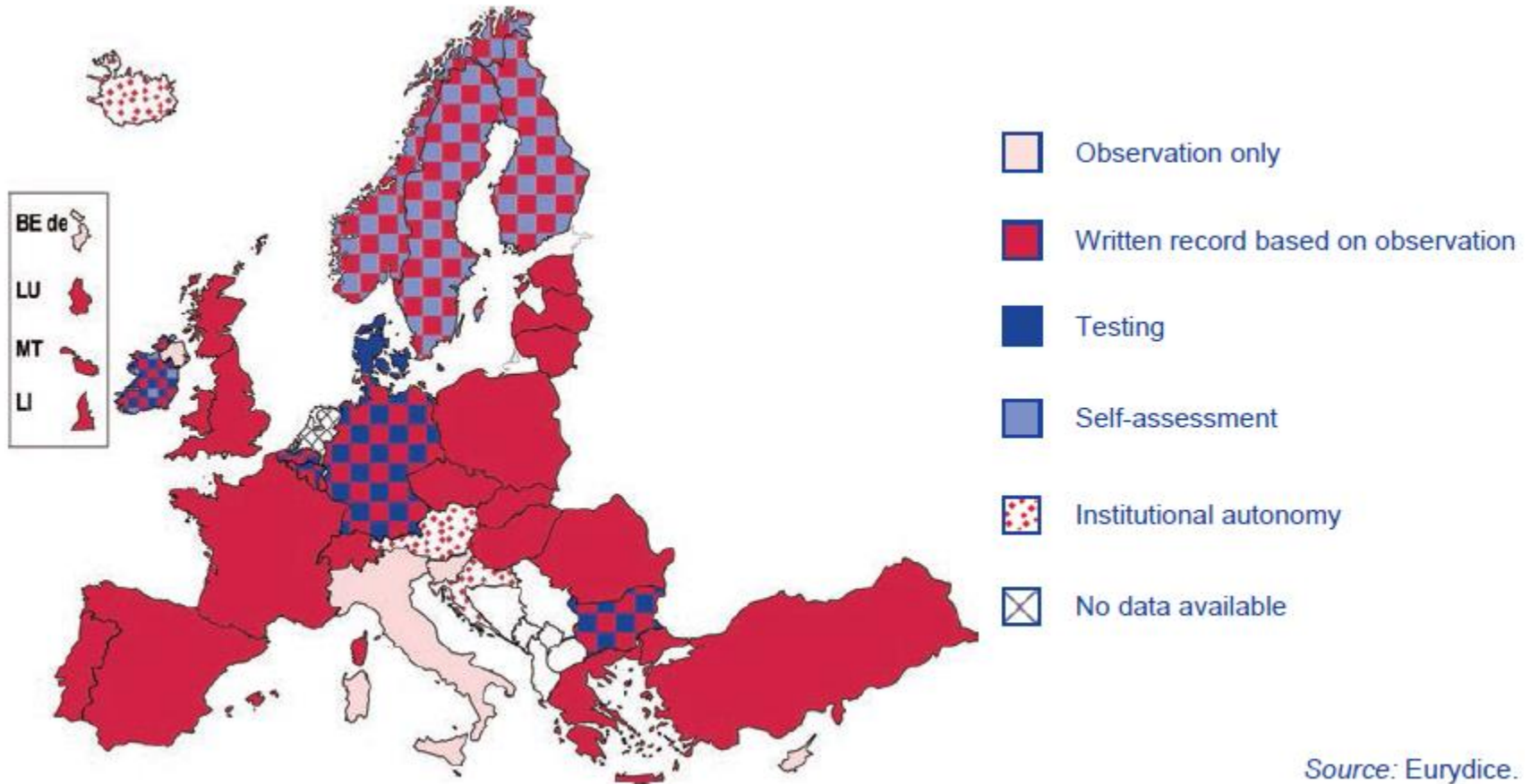
Glavni pedagoški pristopi, vključeni v pedagoške smernice

- ▶ **Uravnoteženost:**
 - ▶ dejavnosti na pobudo otrok in dejavnosti na pobudo odraslih
 - ▶ dejavnosti v (manjših) skupinah, individualne dejavnosti
- ▶ **Projektno delo v povezavi z otrokovim aktualnim življenjem**
- ▶ **Prosta igra**

Spremljanje otrokovega napredka, mlajši

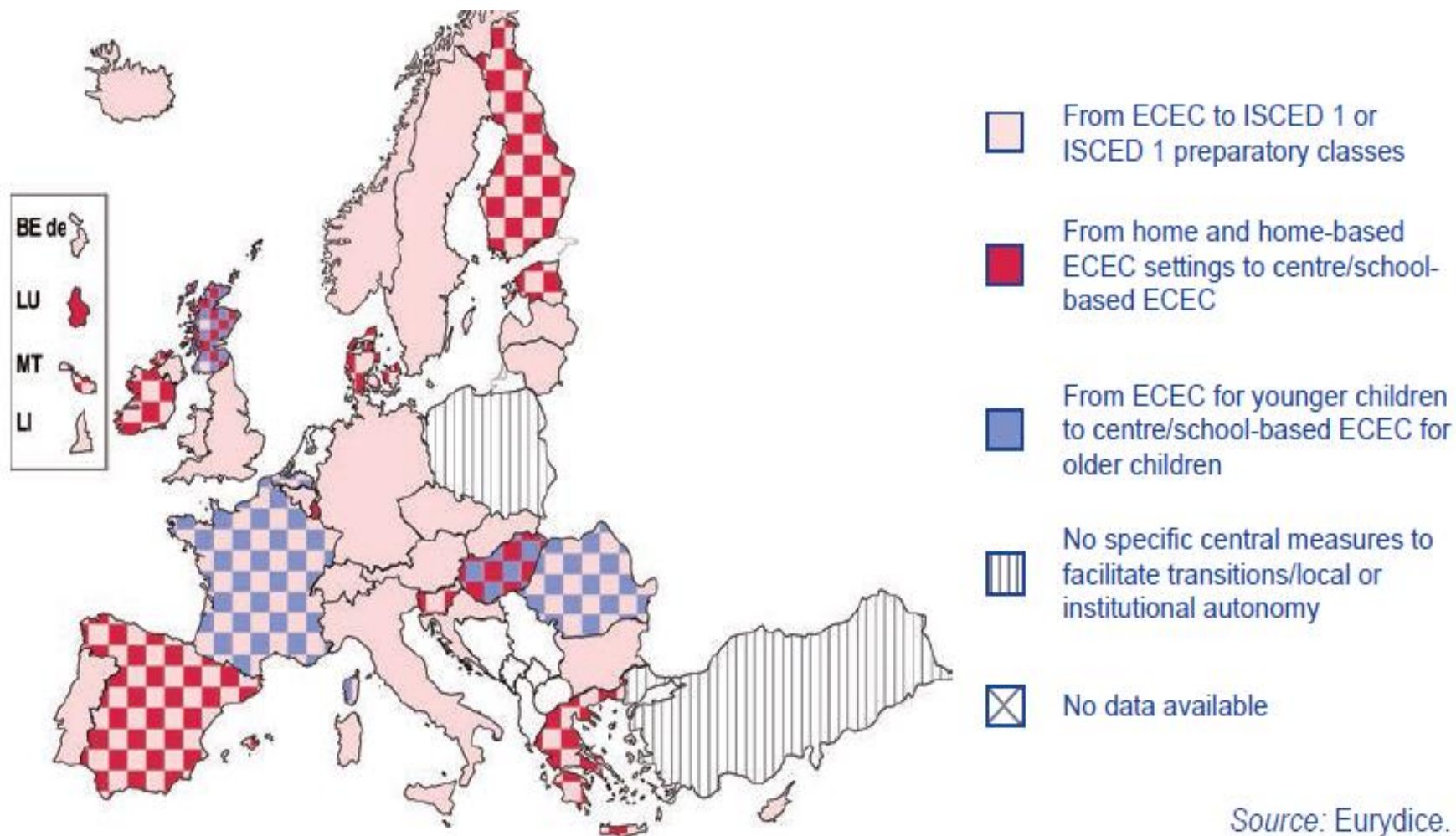

Spremljanje otrokovega napredka, starejši

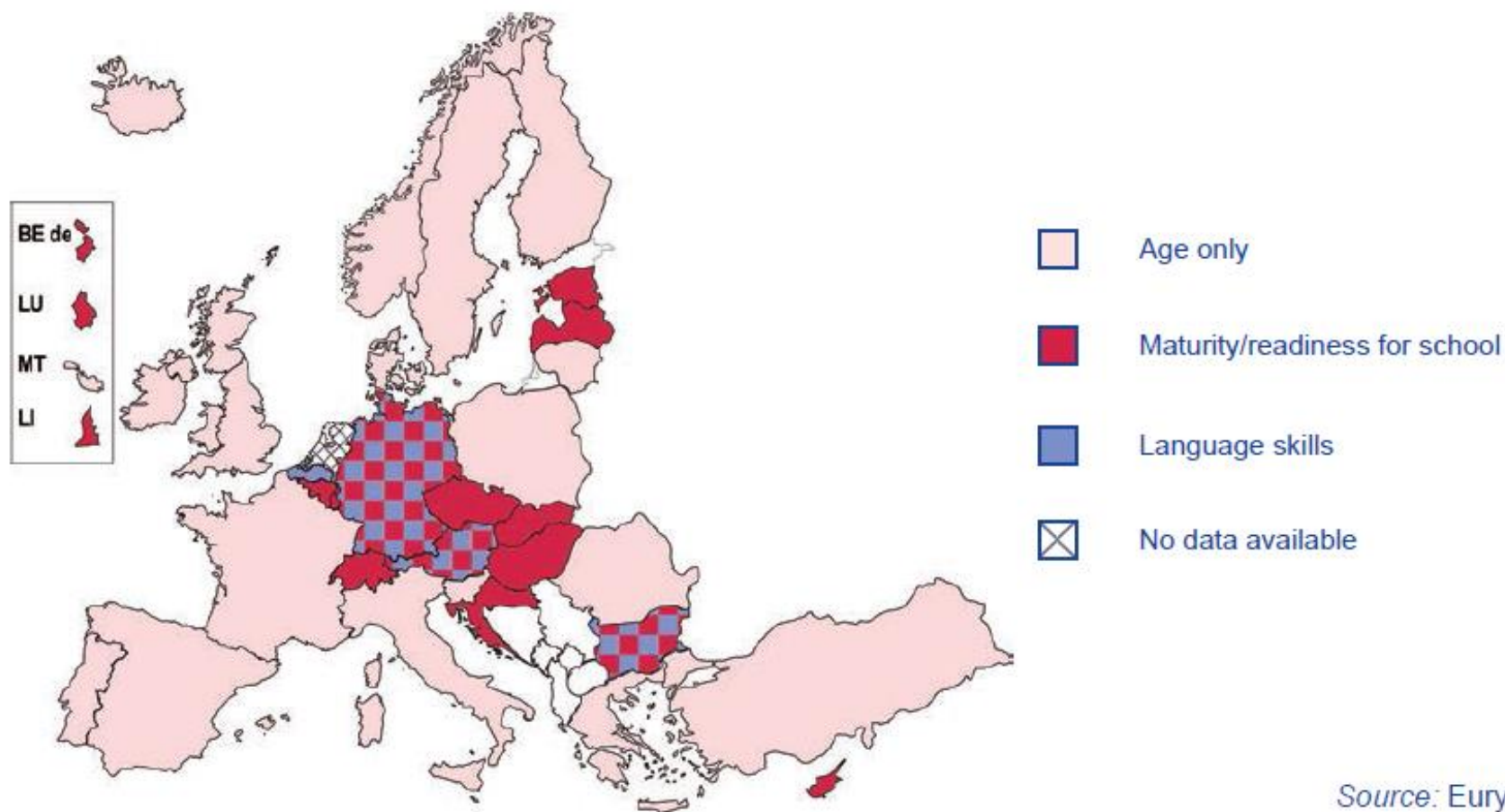
Source: Eurydice.

Ukrepi za lažje prehode: dom - PVV, različnimi tipi PVV, PVV - šola

Source: Eurydice.

Kriterij za vstop v šolo

Podpora staršem v institucionalni PVV

- ▶ Različne oblike podpore:
 - ▶ Govorilne/pogovorne ure
 - ▶ Roditeljski sestanki
 - ▶ Napotki za dejavnosti doma
 - ▶ Programi za starše
 - ▶ Obiski na domu
- ▶ Precej držav nima priporočil na nacionalni ravni (npr. Norveška, Švedska, Litva)
- ▶ Sodelovanje s starši postaja vedno bolj pomembna tema tudi v SSR

Ukrepi za podporo prikrajšanim otrokom

▶ Kriteriji:

- ▶ Socio-ekonomski kriterij
- ▶ Jezikovni in/ali kulturni kriterij

▶ Oblike pomoči:

- ▶ Usmerjene na otroka: posebni jezikovni programi
- ▶ Usmerjeni na strokovne delavce: SSR, dodatni/specialni strokovni delavci, dodatek pri plači
- ▶ Usmerjeni na organizacijo/financiranje: dodatna finančna sredstva, drugi normativi

▶ Več pomoči za starejše

Zaključek - 1

- ▶ Enovit sistem in zakonska pravica do mesta v PVV od konca starševskega dopusta uvrščata Slovenijo v majhno skupino evropskih držav s podobno ureditvijo (nordijske države in Estonija)
- ▶ Večina evropskih držav ima vsaj nekaj brezplačne PVV (vendar nimajo Slovenija, Norveška, Estonija)
- ▶ Slovenija (skoraj) dosega EU cilje za vključenost v PVV

Zaključek - 2

- ▶ Slovenija ima na prvi pogled primerljive normative glede števila otrok/strokovnega delavca z izbranimi državami, dejansko stanje v oddelkih je nekoliko manj optimalno
- ▶ Večina nordijskih držav ima manj regulativ na področju normativov
- ▶ V Sloveniji so pogoji za kakovostno PPV dobri, a je v vrtcu poleg ustreznih pogojev zelo pomembno kakovostno vodenje in samo delo v oddelku

Eurydice Slovenija

**Spletna stran:
www.eurydice.si**